

most important directions of development of modern penitentiary policy of Ukraine, which requires the specific scientific understanding and regulatory-law support.

Thus, socio-educational work should be performed by not only the staff of the socially-educational department and psychological work, but also the all staff at correctional institutions. Therefore, the staff training for realization the socio-educational work with convicts should be recognized as the actual problem of today to solve which is reinforced by the fact that today in prisons 80% of the staff of socially-educational department work has a law education, not a pedagogical or psychological education.

The author of the article emphasizes his point by saying that they should be used in unity in the process of correction and resocialization of prisoners, we conditionally defined the goal of the social and educational work, that has its own specificity and is defined as the formation of socio - educational means of favorable conditions for correction and resocialization of prisoners, their further integration, socialization, comprehensive development and self-condemned on the basis of integration of the individual resources, correctional colony, community and region.

The definition of a system of the social-educational work with convicts requires comprehension of content-semantic and structural-functional parameters of this powerful socio-legal and psychological-pedagogical phenomenon in order to imagine clearly what you need to achieve in the process of socio-educational work. Thus, socio-educational work in the prison system must be given special status as a basic means of correction and resocialization of convicts.

Key words: *socio-educational work, system, the main means, correction and resocialization, convicts, correction colony.*

УДК 343.132 (100)

В.Г. Дрозд

**МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЗАПОБІЖНИХ
ЗАХОДІВ, ЩО НЕ ПОВ'ЯЗАНІ З ОБМЕЖЕННЯМ ВОЛІ ЗА
КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ
КРАЇН ДАЛЬНЬОГО ЗАРУБІЖЖЯ**

У статті наведено види запобіжних заходів, не пов'язаних із обмеженням волі за кримінальним процесуальним законодавством країн дальнього зарубіжжя. Зокрема, це такі запобіжні заходи, як застава, підписка про невіїзд, особиста гарантія, нагляд батьків чи опікунів, нагляд командування військової частини, порука та низка інших заходів. Також розглянуто позитивні сторони системи пробації та інституту bail.

Ключові слова: *запобіжні заходи, система пробації, інститут bail, застава, підписка про невіїзд, гарантія, нагляд, порука.*

Постановка проблеми. КПК України ґрунтується як на принципах моральності, законності, захисту прав і свобод людини й громадянина тощо, так і містить у собі норми, що обмежують такі права, наприклад, запобіжні заходи. Однак не виключається можливість обрання запобіжних заходів більш м'якого характеру, таких, що не обмежують волю осо-

би. Саме цим заходам має надаватися перевага серед інших, але вони мають забезпечувати виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків у кожному конкретному випадку. Цікавим щодо зазначеного є досвід країн дальнього зарубіжжя.

Скажімо, певний інтерес викликає практика раціоналізації досудових затримань країн Східної та Центральної Європи, які не так давно приєдналися до Європейського Союзу, зокрема Австрія, Угорщина, Словаччина, Польща, Швейцарія, Чехія та інші країни. Досить цікавим та змістовним є досвід досудового розслідування країн Північної Європи (Великобританія, Данія, Естонія, Латвія, Литва, Фінляндія та інші) та Західної Європи (Германія, Франція та інші). Тому виникає необхідність у вивченні кримінального процесуального законодавства цих країн, виділенні запобіжних заходів, не пов'язаних з обмеженням волі. Така інформація в подальшому слугуватиме підґрунтям для удосконалення кримінального процесуального законодавства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим аспектам застосування запобіжних заходів було приділено увагу в дослідженнях К.Г. Горелкіної, Ю.М. Грошевого, Т.В. Данченка, А.В. Захарко, О.В. Капліна, О.М. Коріняк, В.К. Матвійчука, М.І. Мельника, М.А. Погорельського, В.О. Попелюшка, В.М. Тертишника, Д.А. Чухраєва, М.Г. Шавкуна та ін. Однак окремі питання потребують додаткової уваги або ж, з огляду на зміни законодавства, перегляду.

Формування цілей. Мета статті – розкрити види запобіжних заходів, не пов'язаних з обмеженням волі, що застосовуються в країнах-членах Євросоюзу.

Виклад основного матеріалу. Для зменшення тюремної популяції та кількості осіб, які беруться під варту, у вищезазначених країнах було запроваджено низку альтернатив досудовому затриманню. На їх розвиток вплинув той факт, що в багатьох країнах кількість осіб, які перебувають у в'язниці в очікуванні судового процесу, становить 25% всіх затриманих правопорушників (Естонія, Угорщина, Словенія). Більше того, умови, у яких утримують цих ув'язнених, є, звичайно, настільки суворими, що це суперечить міжнародним стандартам поводження із затриманими особами, які очікують судового процесу, відповідно до яких тримання під вартою до суду має носити гуманний характер і виявляти повагу до гідності людини.

Останнім часом було запроваджено деякі альтернативи для зменшення тиску на перенаселені в'язниці й перевантажений судовий апарат, а також з метою запобігти створенню для правопорушника репутації кримінального злочинця. Часто ці альтернативні заходи включають утрчання, які виводять правопорушника з юрисдикції кримінальних судів, шляхом надання прокуророві або слідчому повноважень, які раніше вважалися такими, що належать

лише судді під час судового розгляду справи. І серед таких повноважень – видати наказ про застосування обмежувальних заходів, таких як передання на поруки, нагляд поліції, заборона наблизитися до певного місця або особи, або займатися певною професією.

Заходи такого типу застосовуються майже в усіх країнах у той або інший спосіб. У Болгарії, Литві, Естонії, Латвії та Словенії свободу обвинувачуваного може бути обмежено на досудовому етапі наказом регулярно відмічатися в поліційній дільниці. Невиконання цього наказу призводить до арешту та взяття під варту.

Чи застосовуються ці досудові альтернативи на практиці, у багатьох випадках залежить від таких критеріїв, як характер та тяжкість злочину, наявність інтересу до справи широкою громадськістю, вік і характер правопорушника, майно, яким володіє правопорушник, а також можлива компенсація потерпілому. Інколи, як це відбувається в Чеській Республіці, для позасудового врегулювання справи потрібна згода не лише правопорушника, але й потерпілого.

У багатьох випадках ці втручання супроводжуються пробаційним періодом, протягом якого правопорушник має виконувати певні умови й дотримуватися певних обмежень для того, щоб уникнути судового переслідування. Проте це не завжди означає, що протягом такого пробаційного періоду нагляд здійснюється службою пробації. Незважаючи на велику кількість досудових втручань, служба пробації в більшості країн ЄС майже не бере участі в їхньому виконанні. Нагляд за багатьма втручаннями здійснюється не офіцерами пробації або інспекторами з виправлення, а поліцією. У Румунії, Угорщині й Латвії пробаційна діяльність на досудовому етапі (написання оціночних доповідей, нагляд, консультації) переважно спрямована на неповнолітніх правопорушників.

У країнах, у яких існують законодавчі положення про поширення пробації на цьому етапі на повнолітніх, пробація переважно обмежується наданням поліції, прокуророві або суду загальної інформації про правопорушника або здійсненням нагляду за виконанням обвинувачуваним певних призначених умов. Якщо законом передбачена медіація між правопорушником і потерпілим, служба пробації може брати участь у вирішенні конфлікту між сторонами, а також у порушенні процедури медіації та її підтримці (Болгарія, Республіка Чехія, Словенія).

В Австрії засоби процесуального примусу поділяються на дві групи; одна з них спрямована на отримання й збереження доказових матеріалів та речових доказів, що належать виявленню та конфіскації, а інша – на забезпечення неухилення від участі в процесі обвинуваченого, установлення істини у справі, а також перешкодження вчинення ним нових злочинів [33, с. 68]. До запобіжних заходів розглядуваної категорії, що застосовуються до

обвинуваченого та підсудного належать: зобов'язання обвинуваченого; обіцянка обвинуваченого; сповіщення у відповідні органи про кожну зміну місця перебування або проживання; тимчасове вилучення документів, що дають право на вільне пересування або документів, необхідних для водіння транспортних засобів; передача на поруки; звільнення під заставу.

У Болгарії щодо повнолітніх застосовуються запобіжні заходи, не пов'язані з обмеженням волі, а саме: підписка про невиїзд та гарантія (ст. 58 КПК). Усі інші - спрямовані на обмеження волі особи.

Гарантія – це свого роду застава. При визначенні гарантії береться до уваги й майнове положення обвинуваченого. При початковому прийнятті такого запобіжного заходу як гарантія або при зміні запобіжного заходу з підписки про невиїзд відповідний орган визначає строк для його представлення, який не може бути менше трьох днів і не більше п'ятнадцяти. При заміні запобіжного заходу з більш тяжкого на гарантію обвинувачений звільняється після її внесення. Гарантія припиняється, коли обвинувачений буде звільнений від кримінальної відповідальності або від відбування покарання, буде виправданий, засуджений на покарання без позбавлення волі, або буде затриманий для виконання покарання.

Санкції, що можуть бути застосовані до неповнолітніх, описано в статті 62 Кримінального кодексу Болгарії [14], а досудові заходи – у статті 378 Кримінально-процесуального кодексу [15]. Санкції, які застосовуються до різних вікових груп (особи віком від 14 до 16 років, від 16 до 18 років), установлюються на коротші строки, ніж відповідні санкції для повнолітніх. Для неповнолітніх, які не досягли 16 років, пробация замінюється громадським судом.

До неповнолітніх застосовуються такі види запобіжних заходів, що не пов'язані з обмеженням волі: 1) нагляд батьків або опікуна; 2) нагляд, здійснюваний офіцером із попередження злочинності неповнолітніх або членом місцевої Комісії з попередження злочинності неповнолітніх.

У Чехії альтернативами тримання під вартою на досудовому слідстві є: 1) заміна досудового тримання під вартою заставою; 2) заміна досудового тримання під вартою обіцянкою; 3) заміна досудового тримання під вартою наглядом; 4) грошова застава.

Умовами, які стосуються звільнення від запобіжного заходу є: 1) припинення судового переслідування; 2) умовне припинення судового переслідування; 3) позасудове врегулювання справи.

Розділ 73 КПК Чеської Республіки присвячений заміні досудового тримання під вартою заставою або обіцянкою (гарантією) [16, с. 53]. На досудовому етапі державний прокурор може прийняти рішення про звільнення обвинувачуваного з-під варті в обмін на заставу або письмове зобов'язання.

Якщо за обставинами справи можливо призначити такий запобіжний захід як тримання під вартою, суд може дозволити правопорушникові залишатися на волі або звільнити його з-під варти за умови, якщо приватна організація або особа, яка заслуговує на довіру, запропонує за нього заставу. Позбавлення волі також може бути замінене, якщо правопорушник приймає на себе зобов'язання вести законослухняний спосіб життя та не чинити жодних правопорушень у майбутньому. Він має регулярно з'являтися до суду, державної прокуратури або поліції згідно з отриманими інструкціями, а також надавати попереднє повідомлення, якщо він має намір залишити своє місце проживання. Крім того, він має виконувати всі інші зобов'язання, покладені на нього.

Суддя має обмірковувати прийнятність такого зобов'язання, зважаючи на характер правопорушника. Також Служба пробачії та медіації може надавати допомогу суду при вирішенні цього питання, однак на сьогодні, на практиці це трапляється рідко.

Зазначимо, що нагляд за переданням на поруки, який здійснюється чеською службою пробачії є унікальним для Східної Європи.

Відповідно до Кримінально-процесуального закону *Латвії* передбачено такі запобіжні заходи, не пов'язані з обмеженням волі: 1) письмова обіцянка не змінювати місце проживання (ст. 73); 2) особиста гарантія (ст. 74); 3) унесення грошової застави (ст. 75); 4) поміщення неповнолітнього під нагляд батьків або опікунів (ст. 81); 5) поміщення військових під нагляд армійського підрозділу (ст. 81.1).

Так, письмова обіцянка не змінювати місце проживання зобов'язує підозрюваного або обвинувачуваного не залишати своє постійне або тимчасове місце проживання без дозволу слідчого / прокурора або суду (судді).

Особиста гарантія – це письмове зобов'язання, відповідно до якого особа гарантує, що підозрюваний у разі виклику з'явиться до слідчого, прокурора або суду (судді), не буде перешкоджати розслідуванню справи та чинити подальші правопорушення. Слід мати щонайменше два таких поручителя.

Унесення грошової застави – це гроші або цінності, які передаються слідчому, прокуророві або суду з метою забезпечити явку підозрюваного або обвинувачуваного в разі виклику відповідно до слідчого, прокурора або суду; а також гарантувати, що він не буде перешкоджати розслідуванню справи та чинити подальші правопорушення. У випадку порушення цієї умови гроші передаються до державного бюджету. Сума застави може бути внесена відповідачем, до якого застосовуються подібні перестороги, або будь-якою іншою фізичною або юридичною особою. Величину застави встановлює слідчий орган, прокурор, суддя або суд, приймаючи до уваги серйозність правопорушення, завдані матеріальні збитки, суворість потен-

ціального вироку та фінансове становище особи, яка вносить заставу. Але така сума не може бути меншою за 50 мінімальних зарплат.

Поміщення неповнолітніх під нагляд одного з батьків або опікуна здійснюється в разі, якщо ця особа надає письмову гарантію того, що неповнолітній з'явиться до прокурора або до суду. Також ця особа зобов'язується здійснювати контроль за поведінкою неповнолітнього.

Кримінально-процесуальним кодексом *Литви* дозволено застосування таких досудових заходів, що не пов'язані з обмеженням волі: підписка про невийзд і порука, які можуть призначатися слідчими (ст. 100) [22].

До розглядуваних запобіжних заходів, що застосовуються до неповнолітніх, відносяться: підписка про невийзд та передача на поруки [22].

У *Польщі*, відповідно до КПК від 1 вересня 1998 року, кожна затримана особа протягом 48 годин має бути передана в розпорядження суду. Затриманого слід звільнити, якщо протягом 24 годин після цього йому не буде вручено постанову суду про тимчасовий арешт із пред'явленим обвинуваченням.

У *Словенії* передбачається така альтернатива попередньому ув'язненню (поверненню під варту), що не пов'язана з обмеженням волі – це порука (ст. 196-199 КПК). Обвинувачуваного може бути звільнено на поруки під заставу, внесену самим обвинувачуваним, або на поруки іншої особи. Порука завжди встановлюється як грошова сума, розмір якої визначається тяжкістю злочину, особистими й сімейними обставинами обвинувачуваного, а також фінансовим положенням поручителя.

КПК Словенії передбачає й такі альтернативи попередньому ув'язненню:

1) зобов'язання правопорушника не залишати місця свого проживання (ст. 195 КПК). Суд може зобов'язати обвинувачуваного не переховуватися від правосуддя або не залишати місця свого проживання без дозволу суду. Таке зобов'язання правопорушника має бути оформлене в письмовій формі;

2) судова заборона наближатися до певного місця або особи (ст. 195а КПК). Суд обумовлює відповідну відстань до зазначеного місця або особи, якої обвинувачуваний має дотримуватися й межі якої обвинувачуваний не може умисно перетинати;

3) обов'язок відмічатися в поліційній дільниці (ст. 195б КПК). Суд може прийняти рішення про те, що обвинувачуваний щоденно або регулярно у визначений час має відмічатися в поліційній дільниці, яка розташована в районі його місця проживання. Про неявку обвинувачуваного поліція має негайно повідомити суд.

У *Румунії* для того, щоб уникнути попереднього арешту, підозрюваний може звернутися з проханням призначити йому тимчасове звільнення під судовий нагляд, який звичайно супроводжується вимогами, які підозрюваний має виконувати, або тимчасове звільнення на поруки.

У Великобританії будь-яке залишення на волі особи стосовно якої є підстави для арешту, трактується як застосування інституту bail. У рамках такого інституту розмежовують «безумовний», коли поліція або суд залишає особу на волі без будь-яких додаткових умов, та «умовний», коли відмова від застосування реального арешту пов'язана з конкретними умовами. Останні можуть бути або позитивними (застава, порука), або негативними (не вчиняти певних дій, не покидати певну територію тощо) [23, с. 85].

В Англії такі запобіжні заходи, що можуть застосовуватися до підозрюваного на стадії досудового розслідування. Це арешт (пов'язаний із обмеженням волі), застава (не пов'язана з обмеженням волі) та особиста порука.

Позитивним, на нашу думку, є те, що серед двох запобіжних заходів передбачених законодавством Англії, перевагу надають заставі, яка не обмежує волю підозрюваного. Її застосовують у кожному конкретному випадку, і лише при відмові особа піддається арешту, або ж якщо є підозра про намір переховуватися від органів слідства; є дані про намір спричинити тиск на свідків; коли арешт необхідний для захисту самого обвинуваченого.

За кримінально-процесуальним законодавством Англії суд не може дати дозвіл на звільнення під заставу, якщо: а) особа обвинувачується у злочині, за який може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад 6 місяців і при цьому виявиться, що він був засуджений раніше і звільнений дестроково; б) коли суду стане відомо, що обвинувачений уже був звільнений під заставу й не виконав умови звільнення; в) коли обвинувачений звинувачується у злочині, що вчинений у час, коли його відпустили під заставу; г) якщо суд буде вважати потрібним затримати обвинуваченого для з'ясування його особи й місця проживання; д) якщо обвинувачений не проживає у Великобританії; е) якщо злочин, у вчиненні якого він обвинувачується, полягає в загрозі насильства, підпалу, вибуху, некоректної поведінки з тими, хто не досяг 16 років; є) обвинувачений учинив повторний злочин; ж) якщо суд вирішить, що для захисту самого обвинуваченого йому краще залишитися під вартою.

Ще одним позитивним моментом є те, що суд, видаючи наказ про арешт (затримання) особи, у ньому ж вказує умови, при виконанні яких підозрюваного може бути звільнено з-під арешту.

На заміну заставі в Англії застосовують особисту поруку, яка полягає в тому, що поручитель гарантує явку до суду на першу вимогу грошовим внеском, і чим він більший, тим краще.

У Бельгії альтернативою попереднього арешту слугують такі запобіжні заходи: застава та порука. Однак, альтернативні заходи застосовуються тоді, коли виконані загальні вимоги попереднього арешту. Це пов'язане з тим, що такий захід має застосовуватися як «заміна» попереднього арешту, а не як ще одна можливість слідчого судді обмежити волю особи [23, с. 45].

Запобіжні заходи в Данії сприяють збереженню доказового матеріалу та забезпечують явку підозрюваного (обвинуваченого) до суду. Для застосування запобіжних заходів потрібна причина, мотив, обґрунтована підозра особи у вчиненні суттєвого правопорушення.

Рішення про застосування запобіжних заходів приймається судом, а виконується поліцією. У невідкладних випадках може допускатися застосування запобіжного заходу поліцією, яка потім звертається до суду з погодженням їх дій [24, с. 48]. Такий запобіжний захід як застава суспільство Данії сприймає як необґрунтовані привілеї багатів, тому й використовується рідко.

У чинному законодавстві країн Західної Європи та США застава й майнова порука є найбільш ефективними та частіше за інші запобіжні заходи застосовуються в судочинстві. Це пов'язано з тим, що останні виконують покладені на них функції та забезпечують інтереси як кримінального процесу, так і обвинувачених, підсудних. Застава, поручительство (або «бейл») відомі в США як альтернатива взяттю під варту. Якщо «бейл» устанавлюється в суді й немає можливості задовольнити його умови підозрюваним або обвинуваченим, то вони можуть звернутися з письмовою заявою про зниження ставки «бейла», яку суд має розглянути, ухваливши відповідне рішення [28].

За кримінально-процесуальним законодавством Федеративної Республіки Германії (далі – ФРГ) органи та посадові особи поліції можуть за дорученням прокурора проводити розслідування справи в повному обсязі. Вони мають право збирати докази, проводити допити тощо [27]. Поліція сама визначає способи й обсяг розслідування, якщо про це немає конкретних вказівок прокуратури. Для запобігання приховування злочину поліція зобов'язана застосовувати всі невідкладні заходи одразу після повідомлення про злочин, не чекаючи при цьому вказівок прокурора. Отримані під час розслідування документи органи поліції пересилають у прокуратуру. Менш тяжкі та малозначні злочини розслідуються поліцією фактично самостійно. На поліцію покладається також безпосереднє виконання примусових заходів.

Зупинення виконання наказу про арешт має місце тоді, коли мета арешту може бути досягнута такими заходами, як застава, порука, підписка про невийїзд або зобов'язання відзначатися в певний час в офіційних установах, залишати місце проживання лише під наглядом певних осіб, не спілкуватися зі співучасниками, свідками та експертами.

Відповідно до КПК Франції попереднє слідство проводиться посадовою особою судового рангу – слідчим суддею. Він має право за необхідністю забезпечити явку обвинуваченого або запросивши його, або застосувавши до нього різного роду заходи примусу. Засобом цього служить припис про явку та постанову про привід, а також постанову про затри-

мання й ордер на арешт. Слідчий суддя має право тимчасово звільнити обвинуваченого під заставу.

Застава застосовується і як самостійний запобіжний захід, і як захід, що замінює тримання під вартою. Так, згідно зі ст. 145 КПК Франції попереднє звільнення у всіх випадках, коли воно необов'язкове за законом, може бути пов'язано із зобов'язанням внести заставу. Ця застава гарантує:

1) явку обвинуваченого для участі у всіх процесуальних діях та для виконання вироку;

2) відшкодування в порядку встановленої черги: а) витрат, понесених цивільним позивачем; б) витрат, понесених державою; в) штрафів; д) відшкодування витрат та збитків [26].

Неможливо залишити без уваги практику застосування запобіжних заходів у *Сполучених Штатах Америки* (далі – США). Так, на стадії попереднього провадження в суді, кримінальна справа розглядається одноосібно суддею в закритому судовому засіданні за участю обвинувача (атторнея), захисника (адвоката) й обвинуваченого. Основний зміст їхніх дій полягає в послідовному пред'явленні доказів й аргументуванні своїх доводів перед судом. Суддя на основі попереднього слухання вирішує питання про притягнення особи, якій атторнеєм було пред'явлено обвинувачення, до кримінальної відповідальності. Одночасно розглядається питання про можливість застосування заходів кримінально-процесуального примусу та інші питання, що мають істотне значення для підготовки до розгляду кримінальної справи по суті.

Застосування застави за законодавством США вказує на те, що вона є одним із гуманних та ефективних запобіжних заходів при провадженні в кримінальних справах і розглядається з позиції гарантії прав людини, з урахуванням норм міжнародного гуманітарного права.

Федеральний закон США про звільнення до суду під заставу був прийнятий як Акт про реформу порядку звільнення під заставу 1984 року.

Застава слугує своєрідним терміном, що означає письмову угоду між судом та обвинуваченим. Обвинувачений погоджується, що якщо йому дозволять вийти на волю до суду, до призначення покарання, то він буде дотримуватися всіх умов, установлених судом, уключаючи присутність на всіх майбутніх судових процесах. Призначаючи заставу, суд установлює таку суму, яку обвинувачений може заплатити. Зазвичай суд не вимагає внесення всієї суми застави, а лише певний її відсоток. Гроші зберігаються у клерка поки провадження у справі не закінчується, потім гроші повертають особі, яка внесла заставу.

Кримінально-процесуальним законодавством передбачено ще декілька різновидів запобіжних заходів, що не пов'язані з обмеженням волі.

Зокрема, це порука, завдаток, внесення готівки, гарантія з боку приватної особи, «бейл», пов'язаний із власністю.

Висновки. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що наведені положення кримінального процесуального законодавства щодо видів та застосування запобіжних заходів, які не обмежують волю особи Європейських країн, США уможливають проаналізувати та виділити позитивні для нашої правової системи моменти з метою подальшого використання зарубіжного досвіду в удосконаленні КПК України.

Використані джерела:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 квіт. 2013 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К. : Паливода А. В., 2013. – 328 с. – (Кодекси України).

2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод : Рада Європи ; Конвенція, Міжнародний документ : за станом на 04.11.1950 р. (зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 14 від 13.05.2014 р.) / [Електронний ресурс] // Режим доступу до Конвенції : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

3. Конвенція про запобігання катуванням чи нещасливому або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню свобод : Рада Європи ; Конвенція, Міжнародний документ : за станом на 26.11.1987 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до Конвенції : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_068.

4. Загальна декларація прав людини : ООН ; Декларація, Міжнародний документ : за станом на 10.12.1948 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до декларації : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

5. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : ООН ; Пакт, Міжнародний документ : за станом на 16.12.1966 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до пакту : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

6. Паризька хартія для нової Європи : ОБСЄ ; Хартія, Міжнародний документ : за станом на 21.11.1990 р. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до хартії : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_058.

7. Уголовно-процесуальний кодекс Азербайджанської Республіки : Кодекс за станом на 14.07.2000 р. № 907-IQ / [Електронний ресурс] // Режим доступу до кодексу : http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30420280.

8. Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Беларусь : Кодекс за станом на 16.07.1999 р. № 295-3 / [Електронний ресурс] // Режим доступу до кодексу : <http://mvd.gov.by/?guid=133823>.

9. Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Молдова : Кодекс за станом на 12.06.2003 р. № 122-XV / [Електронний ресурс] // Режим доступу до кодексу : http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30397729.

10. Уголовно-процесуальний кодекс Республіки Казахстан : Кодекс за станом на 4.07.2014 р. № 231-V / [Електронний ресурс] // Режим доступу до кодексу : http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852#pos=6810;88.

11. Уголовно-процессуальный кодекс Кыргызской Республики : Кодекс за станом на 30.06.1999 р. № 62 (зі змінами та доп. за станом на 10.03.2015 р.) / [Електронний ресурс] // Режим доступу до кодексу : http://online.adviser.kg/Document/?doc_id=30241915.

12. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации : Кодекс за станом на 18.12.2001 р. № 174-ФЗ / [Електронний ресурс] // Режим доступу до кодексу : <http://upkod.ru/>.

13. Смирнов А. В. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Туркменистана. Постатейный / А. В. Смирнов, К. Б. Калиновский ; [под общ. ред. проф. Смирнова А. В.]. – 2011. – 656 с.

14. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Узбекистан : Затверджений Законом Республики Узбекистан від 22.09.1994 р. № 2013-ХІІ // Ведомости Верховного Совета Республики Узбекистан, 1995. – № 2. – С. 5.

Дрозд В.Г. Международный опыт использования мер пресечения, не связанных с ограничением воли за криминальным процессуальным законодательством стран дальнего зарубежья

В статье приведены виды мер пресечения, которые не связаны с ограничением воли соответственно криминального процессуального законодательства государств дальнего зарубежья. В частности, это такие меры пресечения как: застава, подписка про невыезд, гарантия, надзор, поручительство и др. Также рассмотрены позитивные стороны системы пробации и института bail.

Ключевые слова: *меры пресечения, система пробации, институт bail, застава, подписка про невыезд, гарантия, надзор, поручительство.*

Droz V.G. International experience in the use of preventive measures not connected with restriction of liberty under the criminal procedure legislation of the countries of the far abroad

The article describes the types of measures of restraint not related to deprivation of liberty under the criminal procedure legislation of the countries of the far abroad. In particular, such measures as bail, recognizance not to leave, personal guarantee, supervision of parents or guardians, supervision of command of military unit, a surety and a number of other activities.

Of particular importance are discussed in Stott practice of streamlining pre-trial detention, which has been accumulated in Eastern and Central Europe, which recently joined the European Union. In particular, these are such countries as: Austria, Hungary, Slovakia, Poland, Switzerland, Czech Republic and others. The author came to the conclusion that quite interesting and informative have experience of pre-trial investigation of the Nordic countries (such as UK, Denmark, Estonia, Latvia, Lithuania, Finland and others) and Western Europe (such as Germany, France and others). It is established that the study of the criminal procedural legislation of the aforementioned countries, the allocation of preventive measures, not restricting freedom, then serve as the basis for improvement of the criminal procedural legislation of Ukraine.

Attention to preventive measures that can be applied to juvenile offenders. It is concluded that in most cases the court instead of custody the suspect choosing a more lenient preventive measure.

It is found that in some countries (e.g. Denmark, Czech Republic and others) actively used the institution of probation and mediation. Also considered positive aspects of the probation system and the institution of bail. Given the provisions of the criminal procedure law in relation to the type and use of measures that do not restrict the freedom of European countries, the US has provided an opportunity to examine and highlight positive for our legal system to further the use of foreign experience in improving the criminal procedure code of Ukraine.

Key words: action, the system of probation, the institution of bail, bail, recognizance, guarantee, supervision, surety.

УДК 343.132 (100)

В.Ю. Дрозд

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСТАВИ
ЯК ОДНОГО З ВИДІВ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ,
НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБМЕЖЕННЯМ ВОЛІ ОСОБИ**

У статті розкрито особливості правового врегулювання порядку застосування такого запобіжного заходу, не пов'язаного з обмеженням волі, як застава. Надамо визначення заставодавця та наведено обмеження щодо кола осіб, які можуть бути заставодавцями. Охарактеризовано межі розміру застави та недоліки Кримінального процесуального кодексу України й Законів України про внесення до нього змін щодо врегулювання питань визначення та обчислення розміру застави.

Ключові слова: запобіжні заходи, підстави застосування, застава, розмір застави, предмет застави, заставодавець, звернення в дохід держави.

Постановка проблеми. Застава є одним із ефективних запобіжних заходів, в основу якого покладено економічну заінтересованість у збереженні грошової суми та моральні зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого перед іншими фізичними або юридичними особами, які виступили заставодавцями. Державний примус у процесі застосування застави породжується реальною загрозою втрати заставодавцем грошей у разі невиконання підозрюваного, обвинуваченого при застосуванні цього запобіжного заходу обмежується шляхом загрози майнових втрат. Порядок застосування такого запобіжного заходу вимагає чіткого нормативно-правового урегулювання, однак, на сьогодні маються прогалини та колізії в законодавстві України. Тому порушена в статті проблематика потребує наукового вивчення та аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних науковців, які присвятили свої праці вивченню питань застосування запобіжних заходів слід назвати таких, як Ю. М. Грошевий, А. В. Захарко, В. Г. Крайнюк, В. О. Пелюшко, Д. П. Письменний, Л. Д. Удалова, В. І. Фаринник, О. Г. Ши-